

*lucida
intervalla*

ČASOPIS ZA KLASIČNE NAUKE
A JOURNAL OF CLASSICAL STUDIES

52/2 (2023)

FILOZOFSKI FAKULTET
BEOGRAD

lucida intervalla – Časopis za klasične nauke / A journal of Classical Studies
Periodično izdanje Filozofskog fakulteta u Beogradu
ISSN 1450-6645

Uredništvo

Stephanie West (Oxford), Aleksandar Loma (Beograd), Daniel Marković (Cincinnati),
Sandra Šćepanović, gl. i odg. urednik (Beograd), Boris Pendelj, tehnički urednik (Beograd),
Orsat Ligorio (Beograd), Goran Vidović (Beograd), Il Akkad (Beograd), Marina
Andrijašević, sekretar uredništva (Beograd), Jelena Vukojević, zamenik sekretara
uredništva (Beograd)

Adresa

Čika-Ljubina 18–20, 11000 Beograd, Srbija
telefon +381112639628
e-mail lucida.intervalla@f.bg.ac.rs
<https://www.klasicenauke.rs/lucida-intervalla/>
www.f.bg.ac.rs/lucidaintervalla

Žiro-račun

840-1614666-19, s pozivom na broj 0302

Štampanje ove sveske pomoglo je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Republike Srbije.

Na osnovu mišljenja Ministarstva nauke (413-00-1080/2002-01) ova publikacija
oslobođena je plaćanja opšteg poreza na promet shodno čl. 11 st. 7

Zakona o porezu na promet.

Sadržaj – Contents

ОРСАТ ЛИГОРИО Ново издање Маретићевог превода <i>Налоѿакхјане?</i>	5
ЛУЦИЈА ДАНИЛОВ Семантичка сфера <i>piĭ-вeдскоĭ</i> појма <i>deváh</i> и проблеми њеног одређења	33
ВИОЛЕТА ГАВРИЛОВИЋ Апсолутни генитив код Хомера и српско-хрватски преводи хомерских спeвова	51
НАСТАС ЈАКШИЋ <i>HAMARTIA</i> An error of judgement or a character flaw?	107
БОЈАНА РАДОВАНОВИЋ <i>Nubia</i> i <i>meretrix</i> : od starozavetne idolopokloničke nevernice do ranohrišćanske i srednjovekovne jeretičke <i>meretrix</i>	127
МИЛАН ВУКОМАНОВИЋ Novozavetni tekstovi u svetlu društvene istorije ranog hrišćanstva	141
МИХАИЛО МИЛЕНКОВИЋ The Lexeme <i>θεραπεία</i> and Its Significance in the <i>Religious History</i> of the Blessed Theodoret of Cyrhus	151
ДУШАН ПОПОВИЋ Старозаветни ликови и мотиви у византијским етопејама и сродним књижевним (под)врстама	167
АНЂЕЛА ГАВРИЛОВИЋ A Contribution to the Research of the Symbolism and the Context of the Double-Headed Eagle in Byzantine and Serbian Medieval Art	181

Ново издање Маретићевог превода *Налойакхјане*?

Ајсџракиј: У раду се расправља о обиму интервенција које би захтијевало ново, побољшано издање фундаменталног Маретићевог превода староиндијске *Налойакхјане*, *Песма о краљу Налу* из 1924.

Кључне ријечи: *Налойакхјана*, индологија, санскрит, српскохрватски, превод, Томо Маретић.

1. Увод

Сљедеће године навршиће се сто година откако је на свијет издат први непосредан превод једног уломка старороиндијске *Махабхарате* (III 52–79) на српскохрватски језик. Посриједи је *Налойакхјана* (*nalorākhyaṇa*, од *nala* »Нал« и *irākhyaṇa* »приповијест«) или *Пријовијесџ о Налу*, коју је у осмерцима превео велики наш језикословац Томо Маретић, а под насловом *Песма о краљу Налу* издала Српска књижевна задруга; в. МАРЕТИЋ 1924.

Пријовијесџ о Налу љубавна је прича. Може се читати независно од остатка *Махабхарате*, а говори о томе како су се заљубили краљ Нал и краљевна Дамајанта, како су прославили сватове и како су били у браку срећни, о томе како их је одмах потом несрећа раздвојила и како су упркос многим недаћама остали једно другом вјерни, те о томе како су се након свих мука опет срећно ујединили; в. КАТИЋИЋ 1973: 113.

Уз *Пјесму узвишеној* (*bhagavadgītā*) и *Пријовијесџ о Савиџри* (*savitryurākhyaṇa*), *Пријовијесџ о Налу* један је од најпознатијих уломака *Махабхарате*. У Европи је на глас дошао почетком XIX вијека, након што је Франц Боп објавио дослован превод староиндијског текста на латински; в. БОП 1819. Будући писана веома једноставним језиком, *Пријовијесџ о Налу* с Боповим преводом убрзо је постала један од главних текстова на многим европским универзитетима.

Први превод на српскохрватски изашао је још 1865. Штампан је у *Вили Стојана Новаковића*, а потиче из пера Симе Поповића. Поповићев превод, насловљен *Краљ Нале*, није, као Маретићев, са санскрита него са неког посредничког језика, вјероватно управо њемачког; в. МАРЕТИЋ 1924: vsq. Према томе, за српску и хрватску индологију нема исти значај као онај Маретићев.

Маретић је *Пријовијест о Налу* најпрво читао вјероватно још између 1890. и 1915, када је као редовни професор славистике на Свеучилишту у Загребу држао предавања из *Сѣароиндијске грамаѣике с удиљним обзиром на грчки, латински, и сѣарославенски језик*. На часовима тог предмета тумачио је и *Пријовијест о Савиѣри* и *Пријовијест о Налу*; в. СКОК 1946–48: 325.

Друго издање Маретићевог превода изашло је 1963, а прештампано је 1966; друго измијењено издање изашло је пак 1976, приликом педесете годишњице од штампања првог издања. Сва накнадна издања издао је Рад, не Српска књижевна задруга, а највећим су дијелом остала неизмијењена у односу на прво издање (изузев то што је Маретићев предговор, вјероватно оцијењен као застарио, одмијењен поговорима Војислава Ђурића и Радослава Јосимовића).

Поводом стоте годишњице првог издања (1924–2024) ја сам се запитао колике и какве поправке би биле нужне да се најзад изда и побољшано издање овог фундаменталног Маретићевог превода.

Када је издао *Песму о краљу Налу*, Маретић је већ био на гласу као преводилац. Чувени су његови преводи грчких и римских класика, *Илијаге*, *Огусеје* и *Енејиде*, и Мицкијевићевог *Госѣогина Тадије*. У побољшаном издању нипошто стога не би могло бити ријечи о исправљању неких великих и/или грдних грешака. Но, сам Маретић признао је да »не мисли никако, да је све и свуда тако превео, да се овде онде не би могло ово или оно лепше и боље рећи«; в. МАРЕТИЋ 1924: xv.

На *Првом радном сасѣанку јуѣославенских инѣолоѣа* (Загреб, 1965) покојна проф. Милка Јаук-Пинхак оцијенила је Маретићев превод као »vjeran[, ...] čak i doslovan«, али је такође додала и то да »su mu stihovi i kovanice mjestimično nezgrapni, hrpavi i nategnuti«; в. ЈАУК-ПИНХАК 1968: 625.

Усталом, познато је да су Маретићеви преводи *Илијаге* и *Огусеје* — мада у суштини беспрекорни — у каснијим издањима итекао дорађени трудом Стјепана Ившића. Ившићева рука захватила је у чак четвртину свих стихова Маретићеве *Огусеје*; в. IVŠIĆ 1987: 417.

Маретић се у преводилачком раду држао извјесних начела која је изложио у расправи о преводима И. С. Тургењева; в. МАРЕТИЋ 1904: 8. Онѣ он каже: »Svaki prijevod, koji čitateljima hoće da bude valjana zamjena originala, ima biti vjeran. Što se tiče vjernosti, od dobra se prijevoda ište ovo troje: da se ne kaže što *ni drukčije ni manje ni više nego upravo onako i onoliko*, као што је у оригиналу«.

У потрази за одговором на питање колике и какве поправке би биле нужне да се изда побољшано издање Маретићевог превода *Налойакхјане*, као узорак узео сам прво пјевање те ријешио да на њему утврдим да ли се Маретић и ту држао оних трију начела, тј. 1. да ли је што рекао другачије од онога што стоји у оригиналу, 2. да ли је што додао или одузео у односу на оно што стоји у

оригиналу; те з. да ли је у преводу рекао управо онако и онолико како и колико стоји у оригиналу.

Маретић је текст оригинала читао из три издања; в. МАРЕТИЋ 1924: *xvsq*. Прво је оно Ф. Боп (Ворр, Franciscus. *Nalus : Maha-bharati episodium*. Berolinum: Officina academica, 1868³), друго оно Х. К. Келнера (Kellner, Hermann Camillo. *Das Lied vom Könige Nala*. Leipzig: F. A. Brockhaus, 1885.), а треће оно Б. Либиха (Liebich, Bruno. *Sanskrit-Lesebuch*. Leipzig: O. Harrassowitz, 1905.).

Надаље у тексту ВОРР 1868³ = В, KELLNER 1885 = К, ЛЕВИСН 1905 = Л, МАРЕТИЋ 1924 = М.

Није лако рећи којим се од тих издања Маретић служио као мјеродавним. Судајући по неколиким индикацијама из првог пјевања, негдје је прије посезао за В и К неголи за Л а другдје опет прије за К и Л неголи за В; в. опаске уз стихове В 1.0 и 1.4а у одјељку 3.

Lectiones variae из К и Л налазе се у биљешкама одјељка 2. Дате варијанте потичу из веома ограниченог броја рукописа који је европским научницима био на располагању током XIX вијека. За потпунији увид у *lectiones variae* в. Суктханкарово критичко издање *Махабхарате* из 1942.

Текст оригинала спјеван је у староиндијским дистисима или тзв. шлокама. Шлоке се састоје од тридесет и два слога која су подијељена на четири цјелине (*a, b, c, d*) од по осам слогова. Ове октосилабичке цјелине, тзв. паде, замијенио је Маретић у преводу осмерцима. Сваки осмерац превода стога одговара једној пади оригинала, а четири осмерца скупа једној шлоки оригинала.

Одмор у Маретићевом осмерцу налази се након четвртог слога гдје год текст то дозвољава, а другдје било након трећег или након петог слога. Осмерац са одмором иза четвртог слога зове Маретић *обичнијим*, а онај са одмором иза трећег или петог слога *рјеђим*, те каже да се, гдје год је то било могуће, клонио рјеђег осмерца у преводу; в. МАРЕТИЋ 1924: *xisqq*.

2. Анализа првог пјевања Маретићеве *Песме о краљу Налу*

1. Оригинални текст, према В = ВОРР 1968³; *l. var.* из К = KELLNER 1885 и Л = ЛЕВИСН 1905 су у биљешкама.
2. Транскрипција изворног текста из тач. 1, од аутора.
3. Транскрибовани текст из тач. 2 лишен сандхија и нумерисан, од аутора.
4. М = МАРЕТИЋ 1924, с бројевима који одговарају оним у тач. 3 и метричким одморима, од аутора.

<p>B 1.0a वृहदश्व उवाच <i>vṛhadaśva¹ uvāca</i> <i>₁vṛhadaśvaḥ ₂uvāca</i></p> <p>M 1.0 ₂Говори ₁Врхадасво.</p>	<p>B 1.1ab आसीद् राजा नलो नाम <i>āsīd rājā nalo nāma</i> <i>₁āsīt ₂rājā ₃nalaḥ ₄nāma</i></p> <p>M 1.1–2 ₂Краль ₁бејаше, ₃Нал ₄се ₄зваше, ₅јаки ₅синак ₅Вирасенов,</p>	<p>वीरसेनसुतो बली । <i>vīrasenasuto balī</i> <i>₅vīrasenasutaḥ ₆balī</i></p> <p>₆јаки ₅синак ₅Вирасенов,</p>
<p>B 1.1cd उपपन्नो गुणैर् इष्टै <i>upapanno guṇair iṣṭai</i> <i>₇upapannaḥ ₈guṇaiḥ ₉iṣṭaiḥ</i></p> <p>M. 1.3–4 ₇Пун ₈врлина ₉жељкованих,</p>	<p>रूपवान् अश्वकोविदः ॥ १ ॥ <i>rūpavān aśvakovidāḥ</i> <i>₁₀rūpavān ₁₁aśvakovidāḥ</i></p> <p>₁₀лепа струка, ₁₁врстан ₁₁коњик,</p>	<p>रूपवान् अश्वकोविदः ॥ १ ॥ <i>rūpavān aśvakovidāḥ</i> <i>₁₀rūpavān ₁₁aśvakovidāḥ</i></p> <p>₁₀лепа струка, ₁₁врстан ₁₁коњик,</p>
<p>B 1.2ab अतिष्ठन् मनुजेन्द्राणाम् <i>atiṣṭhan manujendrāṇām²</i> <i>₁atiṣṭhat ₂manujendrāṇām</i></p> <p>M 1.5–6 ₂кнезима ₃на ₃челу ₁сташе</p>	<p>मूर्ध्नि देवपतिर् इव । <i>mūrdhni devapatir iva³</i> <i>₃mūrdhni ₄devapatiḥ ₅yathā</i></p> <p>₅ко бозима ₄краль ₄боговски,</p>	<p>मूर्ध्नि देवपतिर् इव । <i>mūrdhni devapatir iva³</i> <i>₃mūrdhni ₄devapatiḥ ₅yathā</i></p> <p>₅ко бозима ₄краль ₄боговски,</p>
<p>B 1.2cd उपर्युपरि सर्वेषाम् <i>uparyupari sarveṣām</i> <i>₆upari ₇upari ₈sarveṣām</i></p> <p>M 1.7–8 _{6,7}изнад ₈свију ₈них високо</p>	<p>आदित्य इव तेजसा ॥ २ ॥ <i>āditya iva tejasā</i> <i>₉ādityaḥ ₁₀iva ₁₁tejasā</i></p> <p>₁₀као ₉сунце ₁₁он ₁₁се ₁₁сјаше.</p>	<p>आदित्य इव तेजसा ॥ २ ॥ <i>āditya iva tejasā</i> <i>₉ādityaḥ ₁₀iva ₁₁tejasā</i></p> <p>₁₀као ₉сунце ₁₁он ₁₁се ₁₁сјаше.</p>
<p>B 1.3ab ब्रह्मण्यो वेदविच् छूरो <i>brahmaṇyo vedavic chūro</i> <i>₁brahmaṇyaḥ ₂vedavid ₃sūraḥ</i></p> <p>M 1.9–10 ₁Душеван, ₂ведознан ₃јунак</p>	<p>निषधेषु महीपतिः । <i>niṣadheṣu mahīpatiḥ</i> <i>₄niṣadheṣu ₅mahīpatiḥ</i></p> <p>₄У ₄Нишадској ₄земљи ₅владар,</p>	<p>निषधेषु महीपतिः । <i>niṣadheṣu mahīpatiḥ</i> <i>₄niṣadheṣu ₅mahīpatiḥ</i></p> <p>₄У ₄Нишадској ₄земљи ₅владар,</p>
<p>B 1.3cd अक्षप्रियः सत्यवादी <i>akṣapriyaḥ satyavādī</i> <i>₆akṣapriyaḥ ₇satyavādī</i></p> <p>M 1.11–12 ₆коцкар, ₇збора ₇истинита,</p>	<p>महान् अक्षौहिणीपतिः ॥ ३ ॥ <i>mahān akṣauhiṇīpatiḥ</i> <i>₈mahān ₉akṣauhiṇīpatiḥ</i></p> <p>₉војске ₈силан ₉заповедник,</p>	<p>महान् अक्षौहिणीपतिः ॥ ३ ॥ <i>mahān akṣauhiṇīpatiḥ</i> <i>₈mahān ₉akṣauhiṇīpatiḥ</i></p> <p>₉војске ₈силан ₉заповедник,</p>
<p>B 1.4ab ईप्सितो वरनारीणाम् <i>īpsito varanārīṇām⁴</i> <i>₁īpsitaḥ ₂varanārīṇām</i></p> <p>M 1.13–14 ₁жива ₁жеља ₂људи, ₂жена,</p>	<p>उदारः संयतेन्द्रियः । <i>udāraḥ saṃyatendriyaḥ</i> <i>₃udāraḥ ₄saṃyatendriyaḥ</i></p> <p>₃вро, ₄чувства ₄обузданих,</p>	<p>उदारः संयतेन्द्रियः । <i>udāraḥ saṃyatendriyaḥ</i> <i>₃udāraḥ ₄saṃyatendriyaḥ</i></p> <p>₃вро, ₄чувства ₄обузданих,</p>

¹ BK *vṛhadaśva*, L *brhadaśva*.

² BK *manujendrāṇām*, L *manujendrāṇām*.

³ B *iva*, KL *yathā*.

⁴ B *varanārīṇām*, KL *naranārīṇām*.

- B 1.4cd रक्षिता धन्विनां श्रेष्ठः
rakṣitā dhanvinām śreṣṭhaḥ
₅*rakṣitā* ₆*dhanvinām* ₇*śreṣṭhaḥ*
M 1.15–16 ₅бранич, ₆стрелац || ₇понајбољи, ₈साक्षाद् इव मनुः स्वयम् || ४ ||
₈*sākṣād* ₉*iva* ₁₀*Manuḥ* ₁₁*svayam*
₁₀Мануј ₁₁исти || ₈истоветни.
- B 1.5ab तथैवासीद् विदर्भेषु
tathāivāsīd vidarbheṣu
₁*tathā* ₂*eva* ₃*āsīt* ₄*vidarbheṣu*
M 1.17–18 ₁Тако и ₅Бхим || ₆страшно ₆снажни ₄у ₄Видарпској || ₄земљи ₃беше,
₅*bhīmaḥ* ₆*bhīmaparākramaḥ*
- B 1.5cd शूरः सर्वगुणैर युक्तः
śūraḥ sarvagunair yuktaḥ
₇*śūraḥ* ₈*sarvagunaiḥ* ₉*yuktaḥ*
M 1.19–20 ₇јунак ₉обил || ₈свим ₈крепост'ма, ₁₀जेљан ₁₀деце, || ₁₂а ₁₃без ₁₃деце;
₁₀*prajākāmaḥ* ₁₁*sa* ₁₂*cā* ₁₃*aprajāḥ*
- B 1.6ab स प्रजार्थे परं यत्नम्
sa prajārthe paraṃ yatnam
₁*sa* ₂*prajārthe* ₃*param* ₄*yatnam*
M 1.21–22 ₂деце ₂ради || ₃увелике ₆врло ₆помњив || _{4,5}ревноваше.
₅*akarot* ₆*susamāhitaḥ*
- B 1.6cd तम् अभ्यगच्छद् ब्रह्मर्षिर्
tam abhyagacchad brahmarṣir
₇*tam* ₈*abhyagacchat* ₉*brahmarṣiḥ*
M 1.23–24 ₁₀Једном ₁₀Даман || ₉брахмомудрац ₈походи ₇га, || ₁₂мој ₁₂Бхарате.
₁₀*damaṇaḥ* ₁₁*nāma* ₁₂*bhārata*
- B 1.7ab तं स भीमः प्रजाकामस्
taṃ sa bhīmaḥ prajākāmas
₁*taṃ* ₂*sa* ₃*bhīmaḥ* ₄*prajākāmaḥ*
M 1.25–26 ₁₂Светлог госта || ₄жељни ₄деце ₅तोषयामास धर्मवित् ।
₅*toṣayām* ₆*āsa* ₇*dharmavit*
₅владар ₃Бхим || ₇законознали
- B 1.7cd महिष्या सह राजेन्द्र
mahiṣyā saha rājendra
₈*mahiṣyā* ₉*saha* ₁₀*rājendra*
M 1.27–28 ₉с ₈женом својом || _{5,6}надовољи, ₁₀о ₁₀мој ₁₀краљу || ₁₀над ₁₀краљима!
₁₁*satkāreṇa* ₁₂*suvarcasam*
- B 1.8ab तस्मै प्रसन्नो दमनः
tasmai prasanno damaṇaḥ
₁*Tasmai* ₂*prasannaḥ* ₃*damaṇaḥ*
M 1.29–30 ₂Добри ₃Даман || ₁₂веле ₁₂славни ₄сभार्याय वरन् ददौ ।
₄*sabhāryāya* ₅*varan* ⁵*dadau*
₄нато ₁њему || ₄и ₄краљици

⁵ BK *varan*, L *varaṇ*.

B 1.8cd	कन्यारत्नञ्च कुमारांश्च <i>kanyāratnañ⁶ kumārāṁśca</i> ₇ <i>kanyāratnam</i> ₈ <i>kumārān</i> ₉ <i>ca</i>	त्रीन् उदारान् महायशाः ॥ ८ ॥ <i>trīn udārān mahāyaśāḥ</i> ₁₀ <i>trīn</i> ₁₁ <i>udārān</i> ₁₂ <i>mahāyaśāḥ</i>
M 1.31–32	₅ дар ₆ дарује: ₇ бисер-цуру	₉ и ₁₀ три ₈ сина ₁₁ племенита:
B 1.9ab	दमयन्तीन् दमन् दान्तन् <i>damayantīn daman dāntan</i> ₁ <i>damayantīm</i> ₂ <i>damaṁ</i> ₃ <i>dāntam</i>	दमनञ्च सुवर्चसम् । <i>damaṁca⁷ suvarcasam</i> ₄ <i>damaṁam</i> ₅ <i>ca</i> ₆ <i>suvarcasam</i>
M 1.33–34	₁ Дамаянгу да и ₂ Дам,	₃ Данта ₅ и ₆ светлог ₄ Дамана
B 1.9cd	उपपन्नान् गुणैः सर्वैर् <i>upapannān guṇaiḥ sarvaiḥ</i> ₇ <i>upapannān</i> ₈ <i>guṇaiḥ</i> ₉ <i>sarvaiḥ</i>	भीमान् भीमपराक्रमान् ॥ ९ ॥ <i>bhīmān bhīmaparākramān</i> ₁₀ <i>bhīmān</i> ₁₁ <i>bhīmaparākramān</i>
M 1.35–36	₇ пунане ₉ свију ₈ врлина,	₁₀ стравичне и ₁₁ страшно ₁₁ снажне.
B 1.10ab	दमयन्ती तु रूपेण <i>damayantī tu rūpeṇa</i> ₁ <i>damayantī</i> ₂ <i>tu</i> ₃ <i>rūpeṇa</i>	तेजसा यशसा श्रिया । <i>tejasā yaśasā śriyā</i> ₄ <i>tejasā</i> ₅ <i>yaśasā</i> ₆ <i>śriyā</i>
M 1.37–38	₁ Дамаянта ₁₂ витка ₁₂ пāса	_{10,11} продичи _{10,11} се ₉ у ₉ свијету
B 1.10cd	सौभाग्येनच लोकेषु <i>saubhāgyenaca lokeṣu</i> ₇ <i>saubhāgyena</i> ₈ <i>ca</i> ₉ <i>lokeṣu</i>	यशः प्राप सुमध्यमा ॥ १० ॥ <i>yaśaḥ prāpa sumadhyamā</i> ₁₀ <i>yaśaḥ</i> ₁₁ <i>prāpa</i> ₁₂ <i>sumadhyamā</i>
M 1.39–40	₃ са ₃ лепоте, са свог струка	и ₅ са своје ₅ дике, ₆ гизде.
B 1.11ab	अथ तां वयसि प्राप्ते <i>atha tāṁ vayasi prāpte</i> ₁ <i>atha</i> ₂ <i>tām</i> ₃ <i>vayasi</i> ₄ <i>prāpte</i>	दासीनां समलङ्कृतम् । <i>dāsīnāṁ samalaṅkṛtam⁸</i> ₅ <i>dāsīnām</i> ₆ <i>samalaṅkṛtam</i>
M 1.41–42	₁ Кад ₃ у ₃ напон она ₄ дође	_{7,8} сто ₅ робиња ₆ нарешених
B 1.11cd	शतं शतं सखीनाञ्च <i>śataṁ śataṁ sakhīnāñca⁹</i> ₇ <i>śatam</i> ₈ <i>śatam</i> ₉ <i>sakhīnām</i> ₁₀ <i>ca</i>	पर्युपासच् छचीम् इव ॥ ११ ॥ <i>paryupāśac¹⁰ chacīm</i> ₁₂ <i>iva</i> ₁₁ <i>paryupāśat</i> ₁₂ <i>śacīm</i> ₁₃ <i>iva</i>
M 1.43–44	₁₀ и сто њених ₉ другарица	₂ њу ₁₁ окружи ₁₃ ко ₁₂ Сачију.
B 1.12ab	तत्र स्म राजते भैमी <i>tatra sma rājate bhaimī</i> ₁ <i>tatra</i> ₂ <i>sma</i> ₃ <i>rājate</i> ₄ <i>bhaimī</i>	सर्वाभरणभूषिता । <i>sarvābharaṇabhūṣitā</i> ₅ <i>sarvābharaṇabhūṣitā</i>
M 1.45–46	₁ Ту ₃ блисташе ₄ кћи ₄ Бхимова	₅ свим ₅ накитим' ₅ накићена,

⁶ B *kanyāratnañ*, KL *kanyāratnam*.

⁷ BK *damayantīn daman dāntan damaṁca*, L *damayantīm damaṁ dāntam damaṁca*.

⁸ BK *samalaṅkṛtam*, L *samalaṅkṛtam*.

⁹ BK *sakhīnāñca*, L *sakhīnām ca*.

- B 1.12cd सखीमध्ये ऽनवद्याङ्गी
sakhīmadhye 'navadyāṅgī
₆*sakhīmadhye* ₇*anavadyāṅgī*
M 1.47–48 ₇наочита || ₆усред ₆другâ
- B 1.13ab अतीव रूपसम्पन्ना
*atīva rūpasampannā*¹⁰
₁*atīva* ₂*rūpasampannā*
M 1.49–50 _{1,2}прелепа || ₁Дамајантија
- B 1.13cd न देवेषु न यक्षेषु
na deveṣu na yakṣeṣu
₇*na* ₈*deveṣu* ₉*na* ₁₀*yakṣeṣu*
M 1.51–52 Нит' ₄се ₄виде || ₄нити ₄чу ₄се
₁₂игде ₁₁таква || ₁₁красотица
- B 1.14ab मानुषेष्वपि चान्येषु
mānuṣeṣvapi cānyeṣu
₁*mānuṣeṣu* ₂*api* ₃*ca* ₄*anyeṣu*
M 1.53–54 ₁₈мед ₁₈бозима || ₁₉ни ₁₁₀Јакшима
_{2,3}нити _{1,4}међу || ₄другим ₁Људма,
- B 1.14cd चित्तप्रमाथिनी बाला
cittapramāthini bālā
₈*cittapramāthini* ₉*bālā*
M 1.55–56 ₁₂прикладна ₉мома || ₈буњаше
₈серца ₁₁и самим || ₁₀бозима.
- B 1.15ab नलश्च नरशार्दूलो
nalaśca naraśārdūlo
₁*nalaḥ* ₂*ca* ₃*naraśārdūlaḥ*
M 1.57–58 ₂А ₁Нал, ₃јунак || ₃тигровити
₅немаше || _{4,5}на _{4,5}земљи ₅пара,
- B 1.15cd कन्दर्प इव रूपेण
kandarpa iva rūpeṇa
₇*kandarpaḥ* ₈*iva* ₉*rūpeṇa*
M 1.59–60 ₉красник || ₁₁он ₁₁бејаше
₈како _{10, 12}сушти || ₁₀бог ₇Кандарпо.
- B 1.16ab तस्याः समीपे तु नलम्
tasyāḥ samīpe tu nalam
₁*tasyāḥ* ₂*samīpe* ₃*tu* ₄*nam*
M 1.61–62 Њера ₂пред || ₁Дамајантијом
₆од ₆драгости || ₅сви ₅хваљаху,

¹⁰ BK *rūpasampannā*, L *rūpasampannā*.

B 1.16cd	नैषधस्य समीपे तु <i>naiṣadhasya samīpe tu</i> 7 <i>naiṣadhasya</i> 8 <i>samīpe</i> 9 <i>tu</i>	दमयन्तीम् पुनः पुनः ॥ १६ ॥ <i>damayantīm punaḥ punaḥ</i> 10 <i>damayantīm</i> 11 <i>punaḥ</i> 12 <i>punaḥ</i>
M 1.63–64	а њу 8пред ॥ 7Нишађанином	свак 5хваљаше ॥ 11,12непрестанце.
B 1.17ab	तयोर अदृष्टकामो ऽभूत् <i>tayor adṛṣṭakāmo 'bhūt</i> 1 <i>tayoḥ</i> 2 <i>adṛṣṭakāmaḥ</i> 3 <i>abhūt</i>	शृण्वतोः सततद् गुणान् । <i>śṛṇvatoḥ satataṅ guṇān</i> 4 <i>śṛṇvatoḥ</i> 5 <i>satatam</i> 6 <i>guṇān</i>
M 1.65–66	Тако 5свеђер ॥ 4слушајући	6изврсности ॥ 7,8једно 7,8друго
B 1.17cd	अन्योन्यम् प्रति कौन्तेय <i>anyonyaṃ prati kaunteya</i> 7 <i>anyonyaṃ</i> 8 <i>prati</i> 9 <i>kaunteya</i>	स व्यवर्धत हृच्छयः ॥ १७ ॥ <i>sa vyavardhata hṛcchayaḥ</i> 10 <i>sa</i> 11 <i>vyavardhata</i> 12 <i>hṛcchayaḥ</i>
M 1.67–68	11растијаше, ॥ 9Кунтин 9сине,	12чежња 2за 2још ॥ 2невиђеним.
B 1.18ab	अशक्नुवन् नलः कामन् <i>aśaknuvan nalaḥ kāman¹²</i> 1 <i>aśaknuvan</i> 2 <i>nalaḥ</i> 3 <i>kāman</i>	तदा धारयितुं हृदा । <i>tadā dhārayitum hṛdā</i> 4 <i>tadā</i> 5 <i>dhārayitum</i> 6 <i>hṛdā</i>
M 1.69–70	1Не 1могући ॥ 2Нал 3љубави	6У свом 6срцу ॥ 5одоleti
B 1.18cd	अन्तःपुरसमीपस्थे <i>antaḥpurasamīpasthe</i> 7 <i>antaḥpurasamīpasthe</i>	वन आस्ते रहो गतः ॥ १८ ॥ <i>vana āste raho gataḥ</i> 8 <i>vane</i> 9 <i>āste</i> 10 <i>rahaḥ</i> 11 <i>gataḥ</i>
M 1.71–72	8У 8гај 7близу ॥ 7женског 7дома	11оде 10кришом ॥ и ту 9седе;
B 1.19ab	स ददर्श ततो हंसान् <i>sa dadarśa tato haṃsān</i> 1 <i>sa</i> 2 <i>dadarśa</i> 3 <i>tataḥ</i> 4 <i>haṃsān</i>	जातरूपपरिष्कृतान् । <i>jātarūpapariṣkṛtān</i> 5 <i>jātarūpapariṣkṛtān</i>
M 1.73–74	3тамо 1види ॥ 1он 4лабуде,	7где 3по 6гају ॥ оном 7шећу,
B 1.19cd	वने विचरतान् तेषाम् <i>vane vicaratān¹³ teṣām</i> 6 <i>vane</i> 7 <i>vicaratām</i> 8 <i>teṣām</i>	एकञ् जग्राह पक्षिणम् ॥ १९ ॥ <i>ekañ¹⁴ jagrāha pakṣiṇam</i> 9 <i>ekam</i> 10 <i>jagrāha</i> 11 <i>pakṣiṇam</i>
M 1.75–76	5златокриле ॥ лабудове,	и 9једнога ॥ 8њих 10ухвати.
B 1.20ab	ततो ऽन्तरीक्षगो वाचं <i>tato 'ntarīkṣago vācam</i> 1 <i>tataḥ</i> 2 <i>antarīkṣagaḥ</i> 3 <i>vācam</i>	व्याजहार नलन् तदा । <i>vyājahāra nalan¹⁵ tadā</i> 4 <i>vyājahāra</i> 5 <i>nalam</i> 6 <i>tadā</i>
M 1.77–78	6Тада 2птица ॥ 2зраколетна	3,4проговори ॥ 5Налу ово:

¹¹ BP *satatañ*, L *satatam*

¹² BK *kāman*, L *kāman*.

¹³ BK *vicaratān*, L *vicaratām*.

¹⁴ BK *ekañ*, L *ekam*.

¹⁵ B *nalani*, KL *nalam*.

<p>B 1.20cd हन्तव्यो ऽस्मि न ते राजन् <i>hantavyo 'smi na te rājan</i> ⁷<i>hantavyaḥ</i> ⁸<i>asmī</i> ⁹<i>na</i> ¹⁰<i>te</i> ¹¹<i>rājan</i></p> <p>M 1.79–80 »₉He ₇убијaj мене, ₁₁краљу,</p>	<p>करिष्यामि तव प्रियम् ॥ २० ॥ <i>karīṣyāmi tava prīyam</i> ¹²<i>karīṣyāmi</i> ¹³<i>tava</i> ¹⁴<i>prīyam</i></p> <p>нечим ₁₃ти _{12,14}угодити.</p>
<p>B 1.21ab दमयन्तीसकाशे त्वाङ् <i>damayantīsakāṣe tvāṅ</i>¹⁶ ¹<i>damayantīsakāṣe</i> ²<i>tvām</i></p> <p>M 1.81–82 ₂3a ₂те ₃ja ₃ḥy ₁Дамаянти</p>	<p>कथयिष्यामि नैषध । <i>kathayīṣyāmi naiṣadha</i> ³<i>kathayīṣyāmi</i> ⁴<i>naiṣadha</i></p> <p>₃казати, ₄Нишаḥјанине,</p>
<p>B 1.21cd यथा त्वद् अन्यम् पुरुषन् <i>yathā tvad anyam puruṣan</i>¹⁷ ⁵<i>yathā</i> ⁶<i>tvat</i> ⁷<i>anyam</i> ⁸<i>puruṣam</i></p> <p>M 1.83–84 ₅те _{7,8}на ₇другоḡ _{7,8}на ₈човека</p>	<p>न सा मंस्यति कर्हिचित् ॥ २१ ॥ <i>na sā maṁsyati karhicit</i> ⁹<i>na</i> ¹⁰<i>sā</i> ¹¹<i>maṁsyati</i> ¹²<i>karhicit</i></p> <p>₁₂никад ₉не ₁₁ḥe [<i>sic</i>] ₁₁помислити«</p>
<p>B 1.22ab एवम् उक्तस् ततो हंसम् <i>evam uktaṣ tato haṁsam</i> ¹<i>evam</i> ²<i>uktaḥ</i> ³<i>tataḥ</i> ⁴<i>haṁsam</i></p> <p>M 1.85–86 ₂Кад то лабуд ₂изговори,</p>	<p>अत्ससर्ज सहीपतिः । <i>utsasarja sahīpatiḥ</i> [<i>sic</i>]¹⁸ ⁵<i>utsasarja</i> ⁶[<i>m</i>]<i>ahīpatiḥ</i></p> <p>₅испусти га ₆земље ₆владар,</p>
<p>B 1.22cd ते तु हंसाः समुत्पत्या <i>te tu haṁsāḥ samutpatya</i> ⁷<i>te</i> ⁸<i>tu</i> ⁹<i>haṁsāḥ</i> ¹⁰<i>samutpatya</i></p> <p>M 1.87–88 ₈a ₉лабуди ₁₀тад ₁₀полете,</p>	<p>विदर्भान् अगमंस् ततः ॥ २२ ॥ <i>vidarbhān agamaṁs tataḥ</i> ¹¹<i>vidarbhān</i> ¹²<i>agaman</i> ¹³<i>tataḥ</i></p> <p>₁₁у ₁₁видарпску ₁₁земљу ₁₂крену,</p>
<p>B 1.23ab विदर्भनगरीङ् गत्वा <i>vidarbhanagarīṅ gatvā</i>¹⁹ ¹<i>vidarbhanagarīm</i> ²<i>gatvā</i></p> <p>M 1.89–90 ₁у ₁град птице ₈крилатице</p>	<p>दमयन्त्यास् तदान्तिके । <i>damayantyaṣ tadāntike</i> ³<i>damayantyaḥ</i> ⁴<i>tadā</i> ⁵<i>antike</i></p> <p>₂кад ₁Видарпски ₂веḥе ₂стигну,</p>
<p>B 1.23cd निपेतुस् ते गरुत्मन्तः <i>nīpetuṣ te garutmantaḥ</i> ⁶<i>nīpetuṣ</i> ⁷<i>te</i> ⁸<i>garutmantaḥ</i></p> <p>M 1.91–92 ₆слете ₃пред ₃Дамаянтију,</p>	<p>सा ददर्शच तान् गणन् ॥ २३ ॥ <i>sā dadarśaca tān gaṇān</i> ⁹<i>sā</i> ¹⁰<i>dadarśa</i> ¹¹<i>ca</i> ¹²<i>tān</i> ¹³<i>gaṇān</i></p> <p>₈и ₁₀угледа ₉она ₁₃јато.</p>
<p>B 1.24ab सा तान् अद्भुतरूपान् वै <i>sā tān adbhutarūpān vai</i> ¹<i>sā</i> ²<i>tān</i> ³<i>adbhutarūpān</i> ⁴<i>vai</i></p> <p>M 1.93–94 ₆Окружена ₆мноштвом ₆другâ</p>	<p>दृष्ट्वा सखीगणावृता । <i>dṛṣtvā sakhīgaṇāvṛtā</i>²⁰ ⁵<i>dṛṣtvā</i> ⁶<i>sakhīgaṇāvṛtā</i></p> <p>₁она _{3,4}дивне лабудове</p>

¹⁶ BK *tvān*, L *tvām*.

¹⁷ BK *puruṣan*, L *puruṣam*.

¹⁸ B *sahīpatiḥ*, KL *mahīpatiḥ*.

¹⁹ BK *vidarbhanagarīn*, L *vidarbhanagarīm*.

²⁰ BK *sakhīgaṇāvṛtā*, L *sakhīgaṇāvṛtā*.

- B 1.24cd हृष्टा ग्रहीतुङ् खगमांस्
hr̥ṣṭā grahituṅ²¹ khagamāṅs
ṛhr̥ṣṭā⁸ grahitum⁹ khagamān
M 1.95–96 5Кад 5угледа, || 7брже 7боље
10похита и || 8ловит 11стане,
- B 1.25ab अथ हंसा विससृपुः
atha haṁsā visasṛpuḥ
1atha 2haṁsāḥ 3visasṛpuḥ
M 1.97–98 1И 4куд 4који || 2лабуди 3се
5по 5гају 5женском || 3разлете,
- B 1.25cd एकैकशस् तदा कन्यास्
ekaikaśas tadā kanyās
6ekaikaśaḥ 7tadā 8kanyāḥ
M 1.99–100 6појединце || 7тад 8девојке
10за 10лабудма || 11трчат 11стану.
- B 1.26ab दमयन्ती तु यं हंसं
damayantī tu yaṁ haṁsaṁ
1damayantī 2tu 3yaṁ 4haṁsam
M 1.101–102 2А 3к 3једноме || кад 4лабуду
5дотрчи || 1Дамајантија
- B 1.26cd स मानुषीङ् गिरङ् कृत्वा
sa mānuṣīṅ girāṅ²² kṛtvā
7sa 8mānuṣīṅ 9girāṅ 10kṛtvā
M 1.103–104 7он 8човечјим || 12онда 10гласом
11damayantīm 12atha 13abravīt
ово њојзи || 13проговори:
- B 1.27ab दमयन्ति नलो नाम
damayanti nalo nāma
1damayanti 2nalaḥ 3nāma
M 1.105–106 »1Дамајанта! || 4У 4Нишадској
4земљи 5краљ је || 2Нал 3именом,
- B 1.27cd अश्विनोः सदृशो रूपे
aśvinoḥ sadṛśo rūpe
6aśvinoḥ 7sadṛśaḥ 8rūpe
M 1.107–108 8ликом 7налик || 6на 6Асвине,
9na 10samāḥ 11tasya 12mānuṣāḥ
12човека 11му || 10равна 9нема!
- B 1.28ab तस्य वै यदि भार्या त्वम्
tasya vai yadi bhāryā tvam²³
1tasya 2vai 3yadi 4bhāryā 5tvam
M 1.109–110 3Кад 6би 6могла || 5ти 6постати
4жена 1њему, || 7о 7лепојко,

²¹ BK *grahitūṅ*, L *grahitum*.

²² BK *mānuṣīṅ girāṅ*, L *mānuṣīm giram*.

²³ BK *tvam*, L *tvam*.

<p>B 1.28cd सफलन् ते भवेज् जन्म <i>saphalan²⁴ te bhavej janma</i> 8<i>saphalan</i> 9<i>te</i> 10<i>bhabet</i> 11<i>janma</i></p> <p>М 1.111–112 8блажено 10би 11рођење 9ти</p>	<p>रूपञ्चेदं सुमध्यमे २८ <i>rūpañcedaṃ²⁵ sumadhyame</i> 12<i>rūpaṃ</i> 13<i>ca</i> 14<i>idaṃ</i> 15<i>sumadhyame</i></p> <p>10било 13и 12лик, 15танкострука!</p>
<p>B 1.29ab वयं हि देवगन्धर्व° <i>vayaṃ hi devagandharva-</i> 1<i>vayaṃ</i> 2<i>hi</i> 3<i>devagandharva-</i></p> <p>М 1.113–114 1Ми 3богове и 3Гандхарве,</p>	<p>मानुषोरगराक्षसान् । <i>mānuṣoragarākṣasān</i> <i>mānuṣoragarākṣasān</i></p> <p>3Људе, 3Ураге, 3Ракшасе</p>
<p>B 1.29cd दृष्टवन्तो न चास्माभिर् <i>dr̥ṣṭavanto na cāsmābhir</i> 4<i>dr̥ṣṭavantaḥ</i> 5<i>na</i> 6<i>ca</i> 7<i>asmābhiḥ</i></p> <p>М 1.115–116 4гледали 4смо, 6ал' 9таквога</p>	<p>दृष्टपूर्वस् तथाविधः २९ <i>dr̥ṣṭpūrvas tathāvidhaḥ</i> 8<i>dr̥ṣṭpūrvas</i> 9<i>tathāvidhaḥ</i></p> <p>5не 8видесмо никад 8joште.</p>
<p>B 1.30ab त्वं चापि रत्नन् नारीणान् <i>tvam cāpi ratnan nārīṇān²⁶</i> 1<i>tvam</i> 2<i>ca</i> 3<i>api</i> 4<i>ratnam</i> 5<i>nārīṇām</i></p> <p>М 1.117–118 1Ти си 4бисер 5мед 5женама,</p>	<p>नरेषु च नलो वरः । <i>nareṣu ca nalo varaḥ</i> 6<i>nareṣu</i> 7<i>ca</i> 8<i>nalaḥ</i> 9<i>varaḥ</i></p> <p>7а 8Нал 9први 6мед 6Људима,</p>
<p>B 1.30cd विशिष्टाया विशिष्टेन <i>viśiṣṭāyā viśiṣṭena</i> 10<i>viśiṣṭāyāḥ</i> 11<i>viśiṣṭena</i></p> <p>М 1.119–120 11изврника 10с 10изврнициом</p>	<p>सङ्गमो गुणवान् भवेत् ३० <i>saṅgamo²⁷ guṇavān bhavet</i> 12<i>saṅgamaḥ</i> 13<i>guṇavān</i> 14<i>bhavet</i></p> <p>12брак 14би 14био 13благословен!«</p>
<p>B 1.31ab एवम् उक्ता तु हंसेन <i>evam uktā tu haṃsena</i> 1<i>evam</i> 2<i>uktā</i> 3<i>tu</i> 4<i>haṃsena</i></p> <p>М 1.121–122 2Чувши то 5Дамајантија,</p>	<p>दमयन्ती विशाम् पते । <i>damayantī viśāṃ pate²⁸</i> 5<i>damayantī</i> 6<i>viśāṃ</i> 7<i>pate</i></p> <p>7о 6народни 7господару,</p>
<p>B 1.31cd अब्रवीत् तत्र तं हंसन् <i>abravīt tatra taṃ haṃsan²⁹</i> 8<i>abravīt</i> 9<i>tatra</i> 10<i>taṃ</i> 11<i>haṃsam</i></p> <p>М 1.123–124 11лабуду она 8прозбори:</p>	<p>त्वम् अप्येवन् नलो वद ३१ <i>tvam apyevan³⁰ nale vada</i> 12<i>tvam</i> 13<i>api</i> 14<i>evam</i> 15<i>nale</i> 16<i>vada</i></p> <p>»12Ти 13и 15Налу 14тако 16реци!« —</p>

²⁴ BK *saphalan*, L *saphalaṃ*.

²⁵ BK *rūpañcedaṃ*, L *rūpaṃ cedaṃ*.

²⁶ BK *tvaiścāpi ratnan nārīṇān*, L *tvam cāpi ratnam nārīṇām*.

²⁷ BK *saṅgamo*, L *saṅgato*.

²⁸ BK *viśāṃ pate*, L *viśāṃ pate*.

²⁹ BK *haṃsan*, L *hamsaṃ*.

³⁰ BK *apyevan*, L *apyevaṃ*.

B 1.32ab	तथेत्यउक्त्वाण्डजः कन्यां <i>tathetyuktvāṇḍajaḥ kanyām</i> ₁ <i>tatha</i> ₂ <i>iti</i> ₃ <i>uktvā</i> ₄ <i>aṇḍajaḥ</i> ₅ <i>kanyām</i>	विदर्भस्य विशाम् पते । <i>vidarbhasya viśām³¹ pate</i> ₆ <i>vidarbhasya</i> ₇ <i>viśām</i> ₈ <i>pate</i>
M 1.125–126	» ₁ Хоћу«, ₄ птић joј ₃ одговори	₆ видарпскога краља ₅ kṛeri,
B 1.32cd	पुनर् आगम्य निषधान् <i>punar āgamya niṣadhān</i> ₉ <i>punaḥ</i> ₁₀ <i>āgamya</i> ₁₁ <i>niṣadhān</i>	नले सर्वन् न्यवेदयत् ॥३२॥ <i>nale sarvan³² nyavedayat</i> ₁₂ <i>nale</i> ₁₃ <i>sarvam</i> ₁₅ <i>nyavedayat</i>
M 1.127–128	па ₁₁ у ₁₁ земљу ₁₁ Нишадску ₂ се	_{9,10} врати и ₁₃ све ₁₂ Налу ₁₅ каза.

इति नलोपाख्याने प्रथमः सर्गः ॥१॥
iti nalopākhyāne prathamah sargaḥ

3. Опаске уз прво пјевање Маретићеве Песме о краљу Налу

- 1.0 В 1.0a *vṛhadaśva*, M 1.0 *Bṛhadagavo*. Према ВК *vṛhadaśva*, не L *bṛhadaśva* »Брхадасво«; в. биљ. 1.
- 1.1 В 1.1a *nalaḥ nāma*, M 1.1 *Нал се зваше*. Дословније, *Нал именом*; уп. В *ad loc. Nalus nomine*. Такође, уп. M 1.10b *Нал именом*. В 1.1c *iṣṭaiḥ*, M 1.3 *жељкованих*. Због стиха (4 слога), мјесто простијег *жељених* (3 слога); в. МАРЕТИЋ 1963³: 410. В 1.1d *rūpavān*, M 1.4 *леја сѝрука*. Дословније, *леј*; уп. В *ad loc. formosus*. У осмерцу стога боље *леј веома*, (|| *врсиан коњик*)?
- 1.2 В 1.2a *atiṣṭhat*, M 1.5 *сѝаше*. Због стиха (2 слога), мјесто обичнијег *сѝајаше* (3 слога); в. МАРЕТИЋ 1963³: 233. В 1.2b *devapatih yathā*, M 1.6 *ко бозима краљ бојовски* (тј. Индра). Дословније, *као ѝосѝогар бојова*; уп. В *ad loc. deorum dominus veluti*. У осмерцу стога боље *ко бојокраљ*, (|| *ѝако, сѝаше*)? В 1.2c *upari upari*, M 1.7 *изнад свију њих високо*. Дословније, *изнад, изнад свих*; уп. В *ad loc. super, super omnibus*. У осмерцу стога боље *изнад, изнад* || *свих њих скуја*? В 1.2d *ādityaḥ iva tejasā*, M 1.8 *као сунце он се сјаше*. Дословније, *ѝо сјају, сјајан као сунце*; уп. В *ad loc. sol veluti splendore*. В 1.2a–d вјерније гласи кнезовима || *који с чела / ко бојокраљ*, || *ѝако, сѝаше*, / *изнад, изнад* || *свих њих скуја*, / *као сунце* || *ѝај се сјаше*.
- 1.3 В 1.3a *brahmaṇyaḥ*, M 1.9 *душеван*. Овдје у значењу *ѝобожан*; уп. В *ad loc. religiosus* те в. Вук 146, RĴAZU II 902sq. У осмерцу можда боље *ѝосвећен* (|| *ведознан јунак*) или *бојѝлубив*, (|| *ведозн’о муж*)? В 1.3a *vedavid*, M 1.10 *ведознан*. Као нпр. *сваѝѝознан* (ποικίλομῆτης) у преводу *Одисеје* 11.482; в.

³¹ ВК *viśām*, L *viśām*.

³² ВК *sarvan*, L *sarvam*.

- MARETIĆ 1948⁵: 225. Боље ведознао? Уп. мноџознао и сл. У осмерцу стога (боџољубив ||) ведозн'о муж. **В 1.3с aksapriyaḥ**, М 1.11 коцкар. Дословније, граї коцки (*tatpuruṣa*) или љубиџељ коцке (*bahuvrihi*); уп. В *ad loc. talorutamicus*. У осмерцу стога боље рџд за коцком, (|| искрен човек)? **В 1.3с satyavādī**, М 1.1 збора исџиниџа. Дословније, искрен; уп. В *ad loc. veridicus*. У осмерцу стога боље (рџд за коцком, ||) искрен човек? (Човек је додато због осмерца.)
- 1.4 **В 1.4а īpsitaḥ**, М 1.13 жива жеља. Дословније, жељен, омиљен; уп. В *ad loc. exoptatus*. У осмерцу стога боље мио (љугма || и женама)? **В 1.4а varanārīṇām**, М 1.13 људи, жена. Према KL *paranārīṇām*, не В *varanārīṇām* »понајбољих жена«; в. бил. 4. У осмерцу стога боље (мио) љугма || и женама? Уп. љугма у М 1.54. **В 1.4б udāraḥ**, М 1.14 вро. Читај врџо (2 слога), не врџ (1 слог). Иста напомена налази се већ у поправкама првог издања (МАРЕТИЋ 1924: 151), а друго издање на овом мјесту стога има *vr'o*. **В 1.4д sākṣāt iva Manuḥ svayam**, М 1.16 Мануј исџи исџоветџни. Дословније, изџледом као сами Мануј; уп. В *ad loc. plane ut Manus ipse*. У осмерцу стога боље лавом, брагом || исџи Мануј?
- 1.5 **В 1.5б bhīmaḥ bhīmaparākramaḥ**, М 1.17 Бхим сџрашно снажни. Етимолошка фигура, коју у преводу није могуће сачувати. **В 1.5с yuktaḥ**, М 1.19 обил. Због стиха (2 слога), мјесто обичнијег обилан (3 слога); в. МARETIĆ 1963³: 369. У осмерцу стога боље (јунак) џунан || (свих крејосџи)? Уп. нпр. џунане у М 1.35.
- 1.6 **В 1.6аб yatnam akarot**, М 1.22 ревноваше. Од реван, што не иде у осмерац јер је русизам; в. ERHSJ III 133. У осмерцу стога боље (врло џомњив ||) џруђаше се? **В 1.6д damanaḥ nāma**, М 1.23 Даман. Дословније, именом Даман; уп. В *ad loc. Damanus nomine*. **В 1.6д bhārata**, М 1.24 мој Бхаратџе. Дословније, просто Бхаратџе; уп. В *ad loc. Bharate*.
- 1.7 **В 1.7а sa bhīmaḥ**, М 1.26 владар Бхим. Дословније, онај Бхим; уп. В *ad loc. ille Bhimus*. **В 1.7с mahiṣyā saha**, М 1.27 с женом. Због стиха (2 слога) мјесто очекиваног са женом (3 слога). У осмерцу стога боље са женом (џа, || џосџодару)? **В 1.7а–д** вјерније гласи Овоџа Бхим, || геџе жељан / законозн'о, || наговољи, / са женом џа, || џосџодару / свеџла џосџа, || наговољи.
- 1.8 **В 1.8б varam dadau**, М 1.31 гар гарује. Унутарњи објекат, којег у оригиналу нема; уп. и В *ad loc. gratiam impertiit*. Дословно, дао им је да бирају шџо желе. У осмерцу можда (и краљџи ||) џоклон гадџе? **В 1.8с kanyāratnam**, М 1.31 бисер-џуру. Дословније, алем-џуру; уп. *ratna* »драгуљ, алем«. У осмерцу стога боље алем-мому (|| и синова)? **В 1.8а–д** вјерније гласи Њему Даман, || добар, славан, / и краљџи || џоклон гадџе: / алем-џуру || и синова / џројџу, || џраве јунаке.

- 1.9 **V 1.9ab** *damayantīn daman dāntan*, М 1.33 *Дамајантїу да и Дама, Данїа*. Дословније, *Дамајантїу, Дама, Данїа*; уп. В *ad loc. Damayantiam, Damit, Dantum*. У осмерцу стога боље *Дамајантїу*, || *Дама, Данїа*? **V 1.9ab** вјерније гласи *Дамајантїу*, || *Дама, Данїа*, / и *Дамана*, || *веле свеїла*.
- 1.10 **V 1.10c** *lokeṣu*, М 1.38 у *свијеїу*. Због стиха (4 слога), мјесто екавског у *свеїу* (3 слога); в. МАРЕТИЋ 1924: xiv (с истом напоменом). У осмерцу стога боље (*їе са блаїа*, ||) *међу свеїом*? **V 1.10a–d** вјерније гласи *Дамајантїа* || *їак с леїоїе / сјаја, славе*, || *склада, блаїа / међу свеїом* || *на їлас дође*, / *їа девојка* || *виїка їаса*.
- 1.13 **V 1.13a** *atīva rūpasampannā*, М 1.49 *їрелеїа Дамајантїїа*. Дословније, *веома леїоїом обдарена*; уп. В *ad loc. maxime pulchritudine-praedita*. У осмерцу стога боље *ненагмашина* || *леїоїица*? **V 1.13b** *āyatalocanā*, М 1.50 *окаїица*. Дословније, *дубока*; уп. В *ad loc. longos-oculos habens*. У осмерцу стога боље (*као Срија* ||) *дубока*? **V 1.13a–d** вјерније гласи ...*ненагмашина* || *леїоїица*, / *као Срија* || *дубока*. / *Мед бозима*, || *мед Јакшима* / *їакова се* || *красоїица* итд.
- 1.14 **V 1.14b** *dr̥ṣṭapūrvā*, М 1.51 *ниї' се вїде*. Дословније, *ниї' се їре вїде*; уп. В *ad loc. non conspecta-antea*. У осмерцу стога боље *їре [се] не вїде* (|| *ниї' се їде чу*)? **V 1.14d** *devānām apī*, М 1.56 и *самим бозима*. Дословније, *и бозима*; уп. В *ad loc. deorum etiam*. У осмерцу стога боље *бозима чак* (|| *зїодна цура*)? **V 1.14a–d** вјерније гласи ...*їре не вїде* || *ниї' се їде чу*, / *їа ни друїм* || *међу људма*, / *бозима чак* || *зїодна мома / ум и срце* || *доїицаше*.
- 1.15 **V 1.15b** *lokeṣu apratimaḥ bhivi*, М 1.58 *немаше на земљи їара*. Дословније, *немаше на свеїу, на земљи їара*; уп. В *ad loc. inter homines incommutabilis in terra*. У осмерцу стога боље *без равна* || *на свеїу, земљи*. **V 1.15c** *kandarpaḥ iva rūpena*, М 1.59–60 *красник како бої Кангарїо*. Дословније, *леїоїом, леї као Кангарїо*; уп. В *ad loc. Candarpus veluti forma*. **V 1.15d** *mūrtimān...svayam*, М 1.60 *сушїи*. Дословније, *оваїлоћени...сāmї*; уп. В *ad loc. corporeus...ipse*. У осмерцу стога боље *сами, сушїи*, (|| *он бејаше*)? **V 1.15a–d** вјерније гласи: *А Нал јунак* || *їиїровиїи / без равна* || *на свеїу, земљи*, / *їо леїоїи* || *ко Кангарїо / сами, сушїи*, || *он бејаше*.
- 1.16 **V 1.16b** *praśaśamsuḥ*, М 1.62 *сви хваљаху* и М 1.64 *свак хваљаше*. Дословније, *просто хваљаху*; уп. В *ad loc. celebrabant*.
- 1.17 **V 1.17a** *tayoḥ adṛṣṭakāmaḥ abhūt*, М 1.68 (*расїицаше*) *чезња за још невићеним*. Дословније *код њих двоје би чезња за невићеним, слеїа чезња*; уп. В *ad 1.17a eorum non-conspecti-amor ortus est*. У осмерцу стога боље *слеїо код њих* || *би чезнуће*? **V 1.17d** *sa vyavardhata hr̥cchayaḥ*, М 1.68 *расїицаше* (*чезња за невићеним*). Дословније, *ова расїицаше љубав*; уп. В *ad loc. hic crescebat amor*. У осмерцу стога боље *ова љубав* || *расїицаше*? **V 1.17a–d**

- вјерније гласи *Слеио код њих* || *би чезнуће, / док слушаху* || *за одлике / једно груџої*, || *Кунџин сине, / ова љубав* || *расџијаше*.
- 1.18 **В 1.18ab *tadā dhārayitum***, М 1.70 *оголеџи*. Дословније, *џага оголеџи*; уп. В *ad loc. tunc sustinendi (imptens)*. У осмерцу стога боље *џаг у срџу* || *оголеџи*?
- 1.19 В 1.19a ***haṃsān***, М 1.76 *лабуге*. У ствари, *haṃsa* је (дивља) гуска; уп. В *ad loc. anseres*. **В 1.19d *ekam jagrāha pakṣiṇam***, М 1.76 *и једноџа...ухваџи*. Дословније, *ухваџи једну џџиџу*; уп. В *ad loc. inat cepit avet*. **В 1.19a–d** вјерније гласи *џамо види* || *злаџокриле / он лабуге*, || *једну џџиџу / зџраби меџу* || *оним од њих / џџо џо џаџу* || *оном шеџу*.
- 1.21 **В 1.21a *damayantīsakāśe tvām***, М 1.81 *за џе ја џу Дамајанџи*. Дословније, *у Дамајанџином џрисусџиву*; уп. В 3 *ad loc. in Damayantiae-praesentia*. У осмерцу стога боље (*џомиџаџи*) *џрег* || *Дамајанџом*? **В 1.21c *yathā tvat aṇyam puruṣam***, М 1.83 *џе на груџої на човека*. У другом се издању на овом мјесту грешком налази *џе на груџої но човека*. **В 1.21d *na sā tamṣyati karhicit***, М 1.84 *никаг не џе џомислиџи*. Дословније, *никаг неџе она џомислиџи*; уп. В *ad loc. non illa cogitura sit inquam*. У осмерцу стога боље *никаг мислиџи* || *она неџе*. **В 1.21ab** вјерније гласи *Ја џу џе*, || *Нишаџанине / џомиџаџи џрег* || *Дамајанџом / џе на груџої* || *на човека / никаг неџе она џомислиџи*.
- 1.22 **В 1.22ab *haṃsam utsasarja***, М 1.86 *исџусџи џа*. Дословније, *исџусџи лабуга*; уп. В *ad loc. anserem dimisit*. У осмерцу стога боље (... || *џе*) *лаубџа / (наџо) џусџи*? **В 1.22c *te tu haṃsāḥ samutpatya***, М 1.87 *а лабуди џаг џолеџе*. Дословније, *а они лабудови, џолеџевџи*; уп. В *ad loc. illi vero anseres postquam evolaverant*. У осмерцу стога боље *а оне џџиџе* || *џолеџе*? **В 1.22a–d** вјерније гласи *Тако рече* || *џе лабуга / наџо земље* || *џусџи краљу, / а оне џџиџе* || *џолеџе / меџ Видарџхе* || *наџо крену*.
- 1.23 **В 1.23b *damayantyāḥ tadā antike***, М 1.90 (*слеџе*) *џрег Дамајанџиџу*. Дословније, (*слеџе*) *џага џрег Дамајанџиџу*; уп. В *ad loc. Damayantia tunc coram (evolaverunt)*. У осмерцу стога боље *слеџе џаг џрег* || *Дамајанџи*? **В 1.23c *te garutmantaḥ***, М 1.89 *џџиџе крилаџиџе*. Дословније, *оне крилаџиџе*; уп. В *ad loc. hae alites*. У осмерцу стога боље *крилаџиџе* || *оне џџиџе*? **В 1.23d *tān gaṇān***, М 1.92 *јаџо*. Дословније, *џо јаџо*; уп. В *ad loc. has turbas*. У осмерцу стога боље (*а она*) *џо* (|| *гледа*) *јаџо*? **В 1.23a–d** вјерније гласи *у џраг дошав* || *у видарџски / слеџе џаг џрег* || *Дамајанџи / крилаџиџе* || *оне џџиџе, / а она џо* || *џлеџа јаџо*.
- 1.24 **В 1.24a *tān adbhutarūpān***, М 94 *дивне лабудове*. Дословније, *њих џрелеџе*; уп. В *ad loc. has miranda-forma praeditas*. У осмерцу стога боље (*она џлеџа* ||) *њих џрелеџе*? **В 1.24c *hr̥ṣṭā***, М 1.95 *брџе боље*. Дословније, *среџна* (2

- слога); уп. В *ad loc. laeta*. У осмерцу стога боље *raga* (ловий̄ || оне й̄ишице)? В 1.24c *grahitum khagamān*, М 1.96 ловий̄и. Дословније, ловий̄и й̄ишице; уп. В *ad loc. captare volucres*. У осмерцу стога боље (*raga*) ловий̄ || оне й̄ишице? В 1.24a–d вјерније гласи *Окружена || мноштвом дрӯӣа / Гледа она || њих љрелеӣе, / raga ловий̄ || оне й̄ишице / брже боље || хӣӣа, с̄ӣане*.
- 1.25 В 1.25d *tān haṃsān*, М 1.100 за лабуговима. Дословније за оним лабуговима; уп. В *ad loc. istos anseres*.
- 1.26 В 1.26c *sa mānuṣiṅ giraiṅ kṛtvā*, М 1.103 он човечјим онда ласом. Дословније, учинивши човечју лас; уп. В *ad loc. humana voce facta*. У осмерцу стога боље *й̄ај човечју лас љустивши*? В 1.26d *damayantīm atha abravīt*, М 1.104 ово њојзи љро̄ӣовори. Дословније, *й̄ада рече Дамајан̄ӣи*; уп. В *ad loc. Damayantiae tum dixit*. У осмерцу стога боље *й̄ада рече || Дамајан̄ӣи*? В 1.26a–d вјерније гласи *Дамајан̄ӣа || како којем / й̄ак дой̄рчи || ка лабугу, / й̄ај човечју || лас љустивши / й̄ада рече || Дамајан̄ӣи*.
- 1.27 В 1.27d *na samās tasya mānuṣāḥ*, М 1.108 човјека муравна нема. Дословније, *људи му равних нема*; уп. В *ad loc. non similes ejus homines*.
- 1.28 В 1.28c *saphalan*, М 1.111 блажено. Дословније, *й̄логно*; уп. В *ad loc. cum fructu*. У осмерцу стога боље *й̄логан (род й̄вој || й̄аг би био)*? В 1.28d *rūpam ca idam*, М 1.112 и лик. Дословније, *и овај лик, љей̄о̄й̄а*; уп. В *ad loc. formaque haec*. У осмерцу стога боље *и лик овај, || й̄анкос̄й̄рука*? В 1.28cd вјерније гласи *й̄логан род й̄вој || й̄аг би био / и лик овај, || й̄анкос̄й̄рука!*
- 1.29 В 1.29ab *devagandharvamānuṣoragarākṣasān*, М 113–114 бо̄ӣове и Гандхарве, *људе, ура̄ӣе, Ракиасе*. Или, *бо̄ӣове и Гандхарве, људе, змије, Ракиасе*; уп. В *ad loc. Deos-Gandharvos-homines-serpentes-Racschasos*. У осмерцу стога боље (*Mu*) *бо̄ӣове и || Гандхарве / људе, змије || и Ракиасе?*
- 1.30 В 1.30a *ratnam*, М 1.118 бисер. Дословније *алем*; в. опаску уз В 1.8c. У осмерцу стога боље *й̄и си алем || мед женама*. В 1.30c *viśiṣṭāyāḥ viśiṣṭena*, М 119 изврника с изврнициом. Обрнуто, *изврнице с изврником*; уп. В *ad loc. egregiae cum egregio*. У осмерцу стога боље *изврнице || с изврником?* В 1.30d *guṇavān*, М 120 бла̄ословен. Дословније, *одличан*; уп. В *ad loc. excellens*.
- 1.31 В 1.31a *evam uktā tu haṃsena*, М 1.121 чувши *й̄о*. Дословније, *й̄ако й̄ак ословљена лабугом*; уп. В *ad loc. sic compellata vero ab anserē*. У осмерцу боље *чувши й̄ак й̄о || од лабуга*? В 1.31c *abravīt tatra tam haṃsam*, М 1.123 лабугу она љрозбори. Дословније, *каже ондје оном лабугу*; уп. В *ad loc. dixit ibi illi anseri*. У осмерцу стога боље *й̄ом лабугу || онда каже?* В 1.31a–d вјерније гласи *чувши й̄ак й̄о || од лабуга, / Дамајан̄ӣа, || о владару, / й̄ом лабугу || онда каже: / »Ти и Налу || й̄ако реци!»*

- 1.32 В 1.32a *aṇḍajah*, М 1.125 *īṭīiḥ*. Дословније, *јажорођени*; уп. В *ad loc. ovo-natus*. В 1.32b *vidarbhasya viśāt pate*, М 1.126 *видарџскоја краља*. Дословније, *Видарбљанина, о народни краљу*; уп. В *ad loc. Vidarbhi, Visorum domine*. Такође, уп. нпр. *Видарбљани* у М 12.125. У осмерцу стога боље *Видарбљанина*, || *владару*? В 1.32a–d вјерније гласи »Хоћу«, *рече* || *īṭīiṣa kṛeri* / *Видарбљанина*, || *владару*, / *īe se vraīti* || у *нишадски* / у *крај* и *све* || *Налу каза*.

4. Недостаци Маретићевог превода

Судећи према анализи првог пјевања и опаскама уза њ, три су главне врсте мјеста на којим се у Маретићевом преводу налазе недостаци; то су 1. мјеста на којим је у преводу што речено мање неголи стоји у оригиналу; 2. мјеста на којим је у преводу што речено више неголи стоји у оригиналу; и, 3. мјеста на којим је у преводу што речено другачије неголи стоји у оригиналу.

1. Мјеста на којим је у преводу што речено мање неголи стоји у оригиналу:
  - a) М 1.23 *ad* В 1.6d *Даман* мјесто *именом Даман*;
  - b) М 1.51 *ad* В 1.14b *ниџ' се виде* мјесто *ниџ' се њре виде*;
  - c) М 1.58 *ad* В 1.15b *немаше на земљи њара* мјесто *немаше на свейџу, на земљи њара*;
  - d) М 1.60 *ad* В 1.15d *суџџи* мјесто *овајлоћени...сами*;
  - e) М 1.70 *ad* В 1.18ab *одолеџи* мјесто *џада одолеџи*;
  - f) М 1.84 *ad* В 1.21d *никад не ће њомислиџи* мјесто *никад неће она њомислиџи*;
  - g) М 1.90 *ad* В 1.23b (*слеџе*) *џред Дамајанџију* мјесто (*слеџе*) *џада џред Дамајанџију*;
  - h) М 1.92 *ad* В 1.23d *јаџо* мјесто *џо јаџо*;
  - i) М 1.96 *ad* В 1.24c *ловиџи* мјесто *ловиџ џџиџе*;
  - j) М 1.100 *ad* В 1.25d, *за лабудовима* мјесто *за оним лабудовима*;
  - k) М 1.112 *ad* В 1.28d *и лик* мјесто *и овај лик*;
  - l) М 1.123 *ad* В 1.31c *лабуду она џрозбори* мјесто *каже ондје оном лабуду*.

2. Мјеста на којим је у преводу што речено више неголи стоји у оригиналу:
- a) М 1.4 *ad* В 1.1d *леџа сѣрука* мјесто *леџ*;
  - b) М 1.6 *ad* В 1.2b *ко бозима краљ боџовски* мјесто *као џосџодар боџова*;
  - c) М 1.13 *ad* В 1.4a *жива жеља* мјесто *жељен*;
  - d) М 1.24 *ad* В 1.6d *мој Бхарџе* мјесто *Бхарџе*;
  - e) М 1.33 *ad* В 1.9ab *Дамајанџу да и Дама, Данџа* мјесто *Дамајанџу, Дама, Данџа*;
  - f) М 1.56 *ad* В 1.14d *и самим бозима* мјесто *и бозима*;
  - g) М 1.62 *ad* В 1.16b *сви хваљаху* и М 1.64 *ad* В 1.16b *свак хваљаше* мјесто *хваљаху*;
  - h) М 1.126 *ad* В 1.32b *видарџскоџа краља* мјесто *Видарбљанина, о народни краљу*.
3. Мјеста на којим је у преводу што речено другачије неголи стоји у оригиналу:
- a) М 1.1 *ad* В 1.1a *Нал се зваше* мјесто *Нал именом*;
  - b) М 1.7 *ad* В 1.2c *изнад свију њих високо* мјесто *изнад, изнад свих*;
  - c) М 1.8 *ad* В 1.2d *као сунце он се сјаше* мјесто *џо сјају као сунце*;
  - d) М 1.11 *ad* В 1.3c *збора истџиниџа* мјесто *искрен*;
  - e) М 1.11 *ad* В 1.3c *коцкар* мјесто *драџ коцки или љубиџељ коцке*;
  - f) М 1.16 *ad* В 1.4d *Мануџ истџи истџовейни* мјесто *наизглед као сами Мануџ*;
  - g) М 1.26 *ad* В 1.7a *владар Бхим* мјесто *онај Бхим*;
  - h) М 1.31 *ad* В 1.8c *бисер-џуру* мјесто *алем-џуру*;
  - i) М 1.49 *ad* В 1.13a *џрелеџа Дамајанџиџа* мјесто *веома леџоџом обдарена*;
  - j) М 1.50 *ad* В 1.13b *окаџиџа* мјесто *дуџоока*;
  - k) М 1.59–60 *ad* В 1.15c *красник како боџ Кангарџо* мјесто *леџоџом као Кангарџо*;
  - l) М 1.68 *ad* В 1.17a *(расџиџаше) чежња за још невиџеним* мјесто *код њих двоје би чежња за невиџеним*;
  - m) М 1.76 *ad* В 1.19d *и једноџа...ухваџи* мјесто *ухваџи једну џиџиџу*;
  - n) М 1.81 *ad* В 1.21a *за џе ја џу Дамајанџи* мјесто *у Дамајанџином џрисусџиву*;
  - o) М 1.86 *ad* В 1.22ab *исџусџи џа* мјесто *исџусџи лабуда*;
  - p) М 1.87 *ad* В 1.22c *а лабуди џтад џолеџе* мјесто *а они лабудови, џолеџевши*;
  - q) М 1.89 *ad* В 1.23c *џиџиџе крилаџиџе* мјесто *оне крилаџиџе*;

- г) М 1.94 *ad* В 1.24а *дивне лабудове* мјесто *њих њрелейе*;
- с) М 1.95 *ad* В 1.24с *брже боље* мјесто *срећна*;
- т) М 1.103 *ad* В 1.26с *он човечјим онда лласом* мјесто *учинивши човечји ллас*;
- у) М 1.104 *ad* В 1.26d *ово њојзи њројовори* мјесто *ѡада рече Дамајанѡи*;
- в) М 1.108 *ad* В 1.27d *човјека му равна нема* мјесто *људи му равних нема*;
- w) М 1.111 *ad* В 1.28с *блажено* мјесто *љодно*;
- х) М 1.118 *ad* В 1.30а *бисер* мјесто *алем*;
- у) М 119 *ad* В 1.30с *изврника с изврнициом* мјесто *изврнице с изврником*;
- з) М 120 *ad* В 1.30d *блајословен* мјесто *одличан*;
- аа) М 1.121 *ad* В 1.31а *чувши ѡо* мјесто *ѡако ѡак ословљена лабудом*;
- bb) М 1.125 *ad* В 1.32а *ѡѡић* мјесто *јајорођени*;

Недостаци 1–3 налазе у 47 од свега 128 пада, што чини нешто више од трећине првог пјевања. За скоро све њих понуђене су у одјељку 3 готове, стиховане измјене; то су: 1b, 1c, 1d, 1e, 1f, 1g, 1h, 1i, 1k, 1l, 2a, 2b, 2c, 2e, 2f, 2g, 2h, 3b, 3d, 3e, 3f, 3h, 3i, 3j, 3k, 3l, 3n, 3o, 3p, 3q, 3r, 3t, 3u, 3v, 3w, 3x, 3y, 3aa.

Готове измјене понуђене су мјестимично и за читаве шлоке како би вјерније одражавале оригинал; то су шлоке В 1.2 = М 1.5–8, В 1.8 = М 1.29–32, В 1.10 = М 1.37–40, В 1.13 = М 1.49–52, В 1.14 = М 1.53–56, В 1.17 = М 1.65–68, В 1.19 = М 1.73–76, В 1.21 = М 1.81–84, В 1.22 = М 1.85–88, В 1.23 = М 1.89–92, В 1.24 = М 1.93–96, В 1.26 = М 1.101–104, В 1.28 = М 1.109–112, В 1.31 = М 1.121–124, В 1.32 = М 1.125–128. Типичан примјер је В 1.10:

В 1.10

¹*damayantī* ²*tu* ³*rūpeṇa*
⁴*tejasā* ⁵*yaśasā* ⁶*śrīyā*
⁷*saubhāgyena* ⁸*ca* ⁹*lokeṣu*
¹⁰*yaśaḥ* ¹¹*prāpa* ¹²*sumadhyamā*

В *ad loc.*

¹*Damayantia* ²*autem* ³*forma,*
⁴*splendore,* ⁵*gloria,* ⁶*venustate*
⁷*fortuna* ⁸*que* ⁹*in* ⁹*mundis*
¹⁰*famam* ¹¹*adepta* ¹¹*est* ¹²*pulchro*
¹²*medio-corpore praedita.*

М 1.37–40

¹*Дамајанѡа* || ¹²*виѡка* ¹²*ѡаса*
^{10,11}*ѡродичи* ^{10,11}*се* || ^{9у} ⁹*свијеѡу*
³*са* ³*леѡѡе*, || *са свој сѡрука*
у ⁵*са своје* || ⁵*дике*, ⁶*ѡизде.*

М 1.37–40 поправљено

¹*Дамајанѡа* || ²*ѡак* ^{3с} ³*леѡѡе*
⁴*сјаја*, ⁵*славе*, || ^{6и} *гражесѡи*,
ѡе ^{7са} ⁷*блаѡа*, || ⁹*међу* ⁹*свеѡом*
¹⁰*на* ¹⁰*ллас* ¹¹*дође*, || ¹²*виѡка* ¹²*ѡаса.*

5. Недостаци Маретићевог осмерца

У првом пјевању 107 осмераца (*сса* 84%) има одмор након четвртог слога (= *обичнији осмерци*): М 1.1–4, 6–8, 10–18, 20–25, 27–33, 37–48, 50–54, 57, 59, 60, 62, 64–81, 83–90, 92–97, 99, 101, 103–113, 115–120, 122, 124–128; 13 осмераца (*сса* 10%) након трећег слога (= *рјеђи осмерци*): М 1.5, 9, 19, 26, 35, 36, 49, 58, 61, 63, 82, 102, 121; 7 осмераца (*сса* 5%) након петог слога (= *рјеђи осмерци*): М 1.34, 55, 56, 98, 100, 114, 123; и, 1 осмерац (>1%) након другог (!) слога: М 1.91.

У поправљеном преводу (в. доле) 119 осмераца (*сса* 93%) има одмор након четвртог слога: М 1.1–31, 33–35, 37–57, 59, 60, 62, 64–80, 82–97, 99–111, 113–125, 127, 128; 6 осмераца (*сса* 5%) након трећег слога (= *рјеђи осмерци*): и, М 1.32, 36, 58, 61, 63, 81; 3 осмерца (*сса* 2%) након петог слога (= *рјеђи осмерци*): М 1.98, 112, 126. Другим ријечима, у поправљеном преводу број рјеђих осмераца смањен је те свеукупно износи само 7% (за разлику од горњих 16%).

6. Напомена о адаптацији личних имена

Стинд. *а*-основе мушког рода Маретић одмјењује *сх. о*-основама мушког рода; уп. нпр. стинд. *Нал* (*nala*), *Бхим* (*bhīta*), *Даман* (*damana*). Са *о*-парагогом код имена која пред основом имају консонантску групу такође *Врхадасво* (*vṛhadaśva*) и *Кандарџо* (*kandarpa*). Присвојни придјиви ових имена такође су код Маретића *о*-основе; уп. *Вирасен* (*vīrasena*), одакле онда придјев *Вирасенов*. За разлику од тога, у савременој су пракси ова имена *сх. а*-основе мушког рода (као нпр. *Алекса*, *Воја*, *Сава*), тј. *Нала*, *Бхима*, *Дамана*, *Врхада*^(с)*ва*, *Кандарџа*, *Вирсена* (⇒ *Вирасенин*) итд.

Стинд. *ī*-основе женског рода Маретић одмјењује *сх. а*-основама женског рода; уп. нпр. *Дамајанџа* (*damayantī*). (С тим што Маретић *Дамајанџа* ту и тамо мијења као да је хетероклитон; за инструментал нпр. има и *Дамајанџом* и *Дамајанџијом*.) За разлику од тога, ово име у савременој пракси је *сх. і*-основа женског рода, тј. *Дамајанџи*. (Без хетероклизације, наравно.)

У поправљеном преводу није било могуће лична имена дати у савременој адаптацији јер би то пореметило велик број осмераца. Но, ваља ипак истакнути да Маретићева адаптација с индолошке тачке гледишта није нарочито срећно рјешење јер облици попут *Нал*, *Бхим*, *Даман* и сл. подсјећају на позни, хиндски изговор санскрита, са карактеристичном апокопом крајњег *-а*.

7. Закључак

За ново, поправљено издање Маретићевог превода *Налойакхјане* ваљало би прерадити отприлике једну половину превода како би он вјерније одражавао староиндијски оригинал; наиме, у преводу првог пјевања, које је узето као узорак за обраду, на овај или онај начин интервенисано је чак у 241 ријеч (сва 49%) од њих свега 492. (В. доле. Разлике међу Маретићевим и поправљеним преводом дате су у курзиву како би се боље видјеле.)

Ако је вјеровати закључку изведеном на основу једног пјевања, преправити читаву Маретићеву *Налойакхјану* значило би преправити половину читавог епа. Иако се ради о мукотрпном послу, држим да Маретићев текст, као први наш превод неког уломка из *Махабхарите* и као један од првих превода са санскрита на српскохрватски уопште, не завређује ништа мање те се наддам да ће се о стотој годишњици првог издања јавити интересовање за поновно његово објављивање.

	Маретићев превод	Поправљени превод
	² Говори ¹ Врхадасво.	² Говори ¹ Врхадасво.
1.1	² Краљ ¹ бејаше, ³ Нал ⁴ се ⁴ зваше, ⁶ јаки ⁵ синак ⁵ Вирасенов, ⁷ пун ⁸ врлина ⁹ жељкованих, ¹⁰ леја <i>сѝрука</i> , ¹¹ врстан ¹¹ коњик,	² Краљ ¹ бејаше, ³ Нал ⁴ се ⁴ зваше, ⁶ јаки ⁵ синак ⁵ Вирасенов, ⁷ пун ⁸ врлина ⁹ жељкованих, ¹⁰ леј <i>веома</i> , ¹¹ врстан ¹¹ коњик,
1.5	² кнезима ³ на ³ челу ¹ сѝаше ⁵ ко бозима ⁴ краљ ⁴ боџовски, ^{6,7} изнад ⁸ свију ^{њих} високо ¹⁰ као ⁹ сунце ¹¹ он ¹¹ се ¹¹ сјаше.	² кнезовима ^{који} ³ с ³ чела ⁵ ко ⁴ боџокраљ, ^{ѝако} , ¹ сѝаше, ⁶ изнад, ⁷ изнад ⁸ свију <i>скуѝа</i> , ¹⁰ као ⁹ сунце ¹¹ ѝај ¹¹ се ¹¹ сјаше.
1.10	¹ Душеван, ² ведознан ³ јунак ⁴ у ⁴ Нишадској ⁴ земљи ⁵ владар, ⁶ коцкар, ⁷ збора ⁷ исѝинѝа, ⁹ војске ⁸ силан ⁹ заповедник,	¹ Боџолубив, ² ведозн'о ³ муж ⁴ у ⁴ нишадској ⁴ земљи ⁵ владар, ⁶ р'д ⁶ за ⁶ коцком, ⁷ искрен човек, ⁹ војске ⁸ силан ⁹ заповедник,
1.15	<i>жива</i> ¹ жеља ² људи, ² жена, ³ вро, ⁴ чувства ⁴ обузданих, ⁵ бранич, ⁶ стрелац ⁷ понајбољи, ¹⁰ Мануј ¹¹ исѝи ⁸ исѝовейни.	¹ мио ² људма ^и ² женама, ³ вр'о, ⁴ чувства ⁴ обузданих, ⁵ бранич, ⁶ стрелац ⁷ понајбољи, ⁸ лавом, ⁸ брадом ¹¹ исѝи ¹⁰ Мануј.

- 1 Тако и 5 Бхим || 6 страшно 6 снажни
 4у 4 Видарпској || 4 земљи 3 беше,
 7 јунак 9 обил || 8 свим 8 крејоси'ма,
 1.20 10 жељан 10 деце, || 12 а 13 без 13 деце;
- 2 деце 2 ради || 3 увелике
 6 врло 6 помњив || 4,5 *рeвноваше*.
 Једном 10 Даман || 9 брахмомудрац
 8 походи 7 га, || мој 12 Бхарате.
- 1.25 12 *Свeйлоі тосіа* || 4 жељни 4 деце
владар 3 Бхим || 7 законознали
 9 с 8 женом својом || 5,6 *надовольи*,
 10 о 10 мој 10 краљу || 10 *над* 10 краљима!
- 2 *Добри* 3 Даман || 12 веле 12 славни
 1.30 *наіо* 1 њему || 4 и 4 краљици
 5 *дар* 6 дарује: || 7 *бисер-цуру*
 9 и 10 *йри* 8 сина || 11 *йлеменија*:
- 1 Дамаянту || 2 *да* и 2 *Дама*,
 3 *Даніа* 5 и 6 *свeйлоі* || 4 *Дамана*
 1.35 7 пуане || 9 *свију* 8 врлина,
 10 *стравичне* || и 11 *страшно* 11 *снажне*.
- 1 Дамаянта || 12 *виіка* 12 *йаса*
 10,11 *йродичи* 10,11 *се* || 9у 9 *свијеіу*
 3 *са* 3 *лейоіше*, || *са* своі *сйрука*
 1.40 *и* 5 *са* своје || 5 *гике*, 6 *йзде*.
- 1 Кад 3у 3 напон || она 4 дође
 7,8 сто 5 робиња || 6 *нарешених*
 10 и сто њених || 9 *другарица*
 2 њу 11 *окужи* || 13 *ко* 12 *Сачију*.
- 1 Ту 3 блисташе || 4 кћи 4 Бхимова
 5 свим 5 *накиіим'* || 5 *накићена*,
 7 *наочита* || 6 *усред* 6 *друга*
 10 *као* 8 *муња* || 9 *из* 9 *облака*,
- 1 Тако и 5 Бхим || 6 страшно 6 снажни
 4у 4 видарпској || 4 земљи 3 беше,
 7 јунак 9 јунан || 9 свих 7 *крејоси*
 10 жељан 10 деце, || 12 а 13 без 13 деце;
- 2 деце 2 ради || 3 увелике
 6 врло 6 помњив || 4,5 *йруђаше* 4,5 *се*.
 Једном 10 Даман || 9 брахмомудрац
 8 походи 7 га, || мој 12 Бхарате.
- 1 *Овоіа* 3 Бхим, || 4 *деце* 4 жељан
 7 *законозн'о* || 5,6 *надовольи*
 9 *са* 8 женом *іа*, || 10 *тосіодару*,
 12 *свeйла тосіа*, || 5,6 *надовольи*.
- 1 *Њему* 3 Даман, || 2 *добар*, 12 *славан*,
 4 и 4 *краљици* || 5 *йоклон* 6 *даде*:
 7 *алем-мому* || 9 и 8 *синова*
 10 *йројицу*, || 11 *йраве* 11 *јунаке*.
- 1 Дамаянту, || 2 *Дама*, 3 *Даніа*,
 5 и 4 *Дамана*, || 6 *веле* 6 *свeйла*,
 7 *них* 7 пуане || 9 *свих* 8 врлина,
 10 *стравичне* || и 11 *страшно* 11 *снажне*.
- 1 Дамаянта || 2 *йак* 3 с 3 *лейоіше*
 4 *сјаја*, 5 *славе*, || 6 и *гражестіи*,
 7 *ше* 7 *блаіа*, || 9 *међу* 9 *свeйом*
 10 *на* 10 *лас* 11 *дође*, || 12 *виіка* 12 *йаса*.
- 1 Кад 3у 3 напон || она 4 дође
 7,8 сто 5 робиња || 6 *нарешених*
 10 и сто њених || 9 *другарица*
 2 њу 11 *окужи* || 13 *ко* 12 *Сачију*.
- 1 Ту 3 блисташе || 4 кћи 4 Бхимова
 5 свим 5 *накиіом* || 5 *накићена*,
 7 *наочита* || 6 *усред* 6 *друга*
 10 *као* 8 *муња* || 9 *из* 9 *облака*,

- 1.50 ^{1,2}ѿрелеја || ¹Дамајантија
⁴као ³Срија || ⁵окайица.
Ний' ^{↓5}се ^{↓5}виде || ^{↓6}нийи ^{↓7}чу ^{↓7}се
¹²иде ¹¹ѿаква || ¹¹красојица
- ^{↑8}мед ^{↑8}бозима || ^{↑9}ни ^{↑10}Јакишма
^{2,3}нийи ^{1,4}међу || ⁴друјим ¹људма,
1.55 ¹²ѿприкладна ⁹мома || ⁸буњаше
⁸срца ¹¹и ^{самим} || ¹⁰бозима.
- ²А ¹Нал, ³јунак || ³тигровити
⁵немаше || ^{4,5}на ^{4,5}земљи ⁵ѿара,
ѿакав ⁹красник || ¹¹он ¹¹бејаше
1.60 ⁸како ^{10,12}сушии || ^{бої} ⁷Кандарѿо.
- Њега ²пред || ¹Дамајантијом
⁶од ⁶драгости || ^{сви} ⁵хваљаху,
а ^{њу} ⁸пред || ⁷Нишађанином
свак ⁵хваљаше || ^{11,12}непрестанце.
- 1.65 Тако ⁵свеђер || ⁴слушајући
⁶изврсноси || ^{7,8}једно ^{7,8}друјої
¹¹расѿијаше, || ⁹Кунѿин ⁹сине,
¹²чезња ²за ²још || ²невиђеним.
- ¹Не ¹могући || ²Нал ³љубави
1.70 ⁶у ^{свом} ⁶срцу || ⁵одолети
⁸у ⁸гај ⁷близу || ⁷женског ⁷дома
¹¹оде ¹⁰кришом || ^и ^{ту} ⁹седе;
- ³тамо ¹види || ¹он ⁴лабуде,
⁷иде ³ѿо ⁶јају || ^{оном} ⁷шеђу,
1.75 ⁵злайокриле || ^{лабудове},
^и ^{једноїа} || ⁸њих ¹⁰ухвайи.
- ⁶Тада ²птица || ²зраколетна
^{3,4}проговори || ⁵Налу ово:
»⁹Не ⁷убијај || мене, ¹¹краљу,
1.80 ^{нечим} ^{ћу} ¹³ти || ^{12,14}угодити.
- ¹ненадмашина || ²лейоѿица,
⁴као ³Срија || ⁵дујдока.
⁸Мед ⁸бозима, || ¹⁰мед ¹⁰Јакишма
ѿакова ^{↓5}се || ¹¹красојица,
- ⁵ѿре ^{↑7,↑9}не ⁵виде || ⁶ний ⁷се ^{↑12}иде ⁷чу
^{ѿа} ²ни ⁴друјим || ^{1,4}међу ⁴људма;
¹⁰бозима ¹¹чак || ¹²зїодна ⁹мома
⁸ум ⁸и ⁸срце || ⁸дојицаше.
- ²А ¹Нал ³јунак || ³тигровити
⁵без ⁵равна || ⁴на ⁴свейу, ⁶земљи,
⁹ѿо ⁹лейоѿи || ⁸ко ⁷Кандарѿо
¹²сами, ¹⁰сушии, || ¹¹он ¹¹бејаше.
- Њега ²пред || ¹Дамајантијом
⁶од ⁶драгости || ^{сви} ⁵хваљаху,
а ^{њу} ⁸пред || ⁷Нишађанином
свак ⁵хваљаше || ^{11,12}непрестанце.
- ²Слейо ¹код ¹њих || ³би ²чезнуће,
⁴док ⁴слушаху || ⁶за ⁶одлике
^{7,8}једно ^{7,8}друјої, || ⁹Кунѿин ⁹сине,
¹⁰ова ¹²љубав || ¹¹расѿијаше.
- ¹Не ¹могући || ²Нал ³љубави
⁴ѿаг ⁶у ⁶срцу || ⁵одолети
⁸у ⁸гај ⁷близу || ⁷женског ⁷дома
¹¹оде ¹⁰кришом || ^и ^{ту} ⁹седе;
- ³тамо ¹види || ⁵злайокриле
¹он ⁴лабуде, || ⁹једну ¹¹ѿицу
¹⁰зїраби ^{међу} || ^{оним} ⁸од ⁸њих
⁷шио ⁶ѿо ⁶јају || ^{оном} ⁷шеђу.
- ⁶Тада ²птица || ²зраколетна
^{3,4}проговори || ⁵Налу ово:
»⁹Не ⁷убијај || мене, ¹¹краљу,
нечим ^{ћу} ¹³ти || ^{12,14}угодити.

- 2³ За 2^те 3^{ја} 3^{ћу} || 1^Дамајант^и
3^{каз}а^ити, || 4^Нишађанине,
5^{те} 7,8^{на} 7^другог || 7,8^{на} 8^човека
12^{никад} 9^{не} 11^{ће} || 11^йомисли^{ти}.«
- 1.85 2^Кад 1^о лабуд || 2^из^ово^ри,
5^{ис}х^ус^ти 1^а || 6^зем^ье 6^владар,
8^а 9^{ла}буди || 10^шаг 10^полете,
11^у 11^Видар^йску || 11^зем^ьу 12^крену,
- 1.90 1^у 1^град 1^йи^це || 8^кри^ла^йи^це
2^{ка}д 1^Видар^йски || 2^ве^ће 2^ст^ий^ну,
6^{сл}е^йе 5^йр^ед || 3^Дамајант^иц^у,
8^и 10^ул^еда || 9^она 13^јато.
- 6^Окружена || 6^мношт^вом 6^друг^а
1^она 3,4^див^не || лабудове
1.95 5^Кад 5^ул^еда, || 7^брже 7^боље
10^йох^ит^а и || 8^лов^ий 11^стане,
- 1^И 4^куд 4^који || 2^{ла}буди 3^се
5^по 5^гају 5^женском || 3^разлете,
6^појединце || 7^тад 8^девојке
1.100 10^за 10^{ла}будма || 11^трчат 11^стану.
- 2^А 3^к 3^јед^номе || кад 4^{ла}буду
5^до^йрчи || 1^Дамајант^иц^а
7^он 8^човеч^јим || 12^онда 10^ласом
ово њојзи || 13^йро^ово^ри:
- 1.105 »1^Дамајанта! || 4^у 4^ниша^дској
4^зем^ьи 5^краљ је || 2^Нал 3^именом,
8^ликом 7^налик || 6^{на} 6^Асвине,
12^Човека 11^{му} || 10^равна 9^{не}ма!
- 3^Кад 6^би 6^могла || 5^ти 6^постати
1.110 4^жена 1^њему, || 7^о 7^лепојко,
8^блажен^о 10^би || 11^ро^ђење 9^ти
10^било 13^и 12^лик, || 15^танкострука!
- 3^Ја 3^{ћу} 2^те, || 4^Нишађанине,
3^йоми^ња^й 1^йр^ед || 1^Дамајант^ом
5^{те} 7,8^{на} 7^другог || 7,8^{на} 8^човека
12^{никад} 11^мис^ли^й || 10^она 9,11^{не}ће.«
- Тако 2^рече || 1^те 4^{ла}буда
3^{на}й^о 6^зем^ье || 5^йус^ти 6^краљу,
8^а 7^оне 9^йи^це || 10^полете,
11^мед 11^Видар^бхе || 13^{на}й^о 12^крену,
- 1^у 1^град 2^дошав || 1^у 1^видар^йски
6^{сл}е^йе 4^шаг 5^йр^ед || 3^Дамајант^и
8^кри^ла^йи^це || 7^оне 1^йи^це,
11^а 9^она 12^йо || 10^леда 13^јато.
- 6^Окружена || 6^мношт^вом 6^друг^а
5^леда 1^она || 2^њих 3,4^йр^ел^ейе,
7^{ра}да 8^лов^ий || 9^оне 9^йи^це
7^брже 7^боље || 10^хи^та, 11^стане.
- 1^И 4^куд 4^који || 2^{ла}буди 3^се
5^по 5^гају 5^женском || 3^разлете,
6^појединце || 7^тад 8^девојке
10^за 10^{ла}будма || 11^трчат 11^стану.
- 1^Дамајант^а || како 3^којем
2^йак 5^до^йрчи || 3,4^ка 4^{ла}буду,
7^шај 8^човеч^ји || 9^лас 10^йус^тив^иши
12^шага 13^рече || 11^Дамајант^и:
- »1^Дамајанта! || 4^у 4^ниша^дској
4^зем^ьи 5^краљ је || 2^Нал 3^именом,
8^ликом 7^налик || 6^{на} 6^Асвине,
12^Човека 11^{му} || 10^равна 9^{не}ма!
- 3^Кад 6^би 6^могла || 5^ти 6^постати
4^жена 1^њему, || 7^о 7^лепојко,
8^йлодан 11^род 9^швој || 10^шаг 10^би 10^био
13^и 12^лик 14^овај, || 15^танкострука!

1 Ми ³богове || и ³Гандхарве,
³људе, ³Ураїе, || ³Ракшасе
 1.115 ⁴гледали ⁴смо, || ⁶ал' ⁹таквога
⁵не ⁸видесмо || никад ⁸јоште.

Ти си ⁴бисер || ⁵мед ⁵женама,
⁷а ⁸Нал ⁹први || ⁶мед ⁶људима,
¹¹изврника || ¹⁰с ¹⁰изврсноом
 1.120 ¹²брак ¹⁴би ¹⁴био || ¹³благословен!«

Чуши ¹⁰о || ⁵Дамажанџија,
⁷о ⁶народни || ⁷јосјодару,
¹¹Лабуду она || ⁸јрозбори:
 »¹²Ти ¹³и ¹⁵Налу || ¹⁴тако ¹⁶реци!« —
 1.125 »¹Хоћу«, ⁴йџић јој || ³одјовори
⁶видарјскоја || ^краља ⁵кћери,
^{ја} ¹¹у ¹¹земљу || ¹¹Нишагску ²се
^{9,10}враџи и ¹³све || ¹²Налу ¹⁵каза.

—

1 Ми ³богове || и ³Гандхарве,
³људе, ³змије || и ³Ракшасе
⁴гледали ⁴смо, || ⁶ал' ⁹таквога
⁵не ⁸видесмо || никад ⁸јоште.

Ти си ⁴алем || ⁵мед ⁵женама,
⁷а ⁸Нал ⁹први || ⁶мед ⁶људима,
¹⁰изврсноце || ¹¹с ¹¹изврсноком
 12 брак ¹⁴би ¹⁴био || ¹³благословен!«

¹Чуши ³јак ¹⁰о || ⁴од ⁴лабуда,
⁵Дамажанџија, || ⁷о ^{6,7}владару,
¹⁰јом ¹¹лабуду || ⁹онда ¹¹каже:
 »¹²Ти ¹³и ¹⁵Налу || ¹⁴тако ¹⁶реци!« —

»¹Хоћу«, ³рече || ⁴йџица ⁵кћери
⁶Видарбљанина, || ^{7,8}владару,
^{је} ^{9,10}се ^{9,10}враџи || ¹¹у ¹¹нишагски
¹¹у ¹¹крај и ¹³све || ¹²Налу ¹⁵каза.

Сврха јрвој љевања Песме о краљу
 Налу.

Библиографија

Текстови

МАРЕТИЋ 1924 = Томо Маретић, *Песма о краљу Налу : Уломак из старинској
 »Махабхарата«*. Београд: Српска књижевна задруга. (Друго издање 1963. и
 1966. Друго измијењено издање 1976. Обје верзије другог издања издао је Рад,
 не Српска књижевна задруга.)

***

МАРЕТИЋ 1948⁵ = Томо Maretić, *Ilijada*. Zagreb: Matica hrvatska.

Литература

Вук = Вук Стеф. Караџић, *Српски рјечник, исцумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч: Штампарија јерменског манастира, 1852².

***

БОПП 1819 = Franciscus Bopp, *Nalus: Carmen Sanscritum e Mahābhārato*. Londini: Treuttel et Würtz, 1819.

БОПП 1868³ = Franciscus Bopp, *Nalus: Maha-bharati episodium: Textus Sanscritus cum interpretatione Latina et annotationibus criticis*. Berolinum: Officina academica, 1868³.

ЕРНСЈ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*. Knj. I–IV. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1971–74.

ИВШИЋ 1987 = Stjepan Ivšić, *Pogovor četvrtom izdanju. Odiseja*, 405–418. (Zagreb: Matica hrvatska.)

ЈАУК-ПИНХАК 1968 = Milka Jauk-Pinhak, *O prijevodima klasične sanskrske literature kod nas. Rad JAZU* 10, 20–626

КАТИЋИЋ 1973 = Radoslav Katičić, *Stara indijska književnost*. Zagreb: Matica hrvatska.

КЕЛЛНЕР 1885 = Hermann Camillo Kellner, *Das Lied vom Könige Nala: Erstes Lesebuch für Anfänger im Sanskrit*. Leipzig: F. A. Brockhaus.

ЛИБИХ 1905 = Bruno Liebich, *Sanskrit-Lesebuch: Zur Einführung in die altindische Sprache und Literatur*. Leipzig: O. Harrassowitz.

МАРЕТИЋ 1904 = Tomo Maretić, »I. S. Turgenjev u hrvatskim i srpskim prijevodima«, *Rad JAZU* 157: 1–113.

МАРЕТИЋ 1963³ = Tomo Maretić, *Gramatika hrvatskog ili srpskog književnog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska.

РЈАЗУ = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Део I–XXIII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1880–1976.

СКОК 1946–48 = Petar Skok, »Tomo Maretić, 1854–1938«, *Ljetopis JAZU* 54, 310–335.

Orsat Ligorio
Faculty of Philosophy
University of Belgrade
orsat.ligorio@f.bg.ac.rs

A New Edition of Maretić's Translation of *Nalopākhyāna*?

Abstract: This paper discusses the extent of interventions required for a new and improved edition of Tomo Maretić's foundational translation of *Nalopākhyāna*, the *Pesma o kralju Nalu* from 1924.

Keywords: *Nalopākhyāna*, Sanskrit Studies, Sanskrit, Translation, Serbo-Croatian, Tomo Maretić.